

NATURA HINDAMISE PRAKTIKAD LIIKMESRIIKIDES

ARUANNE

Autorid:
Piret Kergandberg
Siim Vahtrus
Mirjam Vili

TALLINN 2022

SISUKORD

SISUKORD	2
1. Sissejuhatus	3
2. Natura hindamine väiketegevuste puhul	4
2.1 Väiketegevuste määratlemine projektina loodusdirektiivi art 6 lõike 3 tähenduses	4
2.2 Väiketegevuste Natura hindamise korraldus olukorras, kus tavapäraselt puudub loakohustus	5
2.3 Asjakohase hindamise meetodika väiketegevuste puhul	8
2.3.1 Sissejuhatus	8
2.3.2 Aja- ja ressursitõhusad lähenemised eelhindamisele	8
2.3.3 Aja- ja ressursitõhusad lähenemised täishindamisele, sh kumulatiivsete mõjude hindamisele	13
2.3.4 Mitmete väiketegevuste mõjude ühine hindamine	17
2.3.5 Kaasamine väiketegevuste mõju hindamisse	17
3. Natura hindamine kavade puhul	18
3.1 Natura ala põhised temaatilised asjakohased hindamised	18
3.2 Strateegiliste planeerimisdokumentide strateegilise taseme ja Natura asjakohase hindamise puhul nõutava täpsusastme ühildamine	18
KASUTATUD ALLIKAD	20

1. SISSEJUHATUS

Aruande eesmärk on anda ülevaade loodusdirektiivi artikli 6 punkt 3 kohase nn Natura hindamise parimatest praktikatest teistes Euroopa Liidu liikmesriikides. Töö on koostatud Keskkonnaameti tellimisel vastavalt advokaadibüroo WALLESS ning ameti vahel 07.12.2021 sõlmitud lepingule.

Töö sisule esitatavad nõuded on paika pandud Keskkonnaameti poolt lepingu lisas 1 (lähteülesanne). Vastavalt kokkuleppele töö tellijaga ei ole töö koostamisel kasutatud intervjuusid. Töö põhineb täies ulatuses kättesaadavatele allikmaterjalidele. Allikmaterjalidena on kasutatud avalikult kättesaadavaid juhenddokumente, kohtupraktikat ja õigusaktide tekste. Täpsem nimekiri on toodud jaotises „Kasutatud allikad“. Töö järeldused tuginevad eelnimetatud allikate analüüsile ja autorite erialastele teadmistele. Töös analüüsitakse Soome, Saksamaa, Taani, Iirimaa, Belgia ja Hollandi Natura hindamise praktikaid. Vastavad võrdlusriigid töö peatükkide ja punktide kaupa on kooskõlastatud Keskkonnaametiga.

Vastavalt lähteülesandele on aruande eesmärk anda ülevaade Euroopa Liidu liikmesriikides rakendatava Natura hindamise parimate praktikate kohta. Selles kontekstis tuleb rõhutada kahte aspekti. Esiteks, töö koostajate hinnangul on parimate praktikatena võimalik käsitleda või välja tuua eelkõige selliseid Natura hindamise praktikaid, mis on esiletõstmist leidnud Euroopa Komisjoni poolt või mis on muul viisil usaldusväärsete allikate (nt Euroopa Kohtu lahendid, teadusartiklid) poolt esiletõstmist väärivana dokumenteeritud. Sellisel juhul on olemas teatud kindlus, et kasutusel olev praktika vastab ka loodusdirektiivi nõuetele. See argument põhjendab ka aruande koostamisel just kirjandusallikatele, mitte intervjuudele tuginemist. Teiseks on aruande näol vastavalt lähteülesandele tegemist ülevaatega. Aruanne toob välja erinevad parimad praktikad Natura hindamisel, kuid ei käsitlen neid süvitsi. Antud töö teises etapis on Keskkonnaametil võimalik aruandele tuginedes välja valida konkreetsete riikide praktikad, mida sügavuti käsitleda. Selles etapis on võimalik ka juba analüüsida praktika sobivust Eesti oludesse, sh Eesti õiguskorda. Konkreetse praktika põhjalikul käsitlemisel on asjakohane ka praktikat rakendavate ametnikega intervjuude läbiviimine.

Lähteülesandest tulenevalt on ülevaates keskendutud väiketegevuste ja kavade mõju hindamisele. Seejuures on väiketegevused lähteülesande kohaselt määratletud kui looduskasutuse, nt metsamajandamise, üksikotsused (Eesti analoog metsateatiseid), väikeehitiste püstitamine, looduses toimuvate ürituste – kontserdid, spordivõistlused – korraldamine jms. Mõistet „kava“ sisutavad töö autorid loodusdirektiivi art 6 lg-s 3 sätestatu kohaselt.

Töö peamiseks autoriteks on advokaadibüroo WALLESS advokaat Siim Vahtrus (lahkus advokaadibüroost WALLESS 23.12.2021) ja Mirjam Vili, kes on advokaadibüroo WALLESS nõunik advokaadibüroo EnvirLaw kaudu. Töö koostamisel osalesid ka advokaadibüroo WALLESS jurist Merlyn Mannov ning juhtivpartner ja vandeadvokaat Piret Kergandberg.

2. NATURA HINDAMINE VÄIKETEGEVUSTE PUHUL

2.1 Väiketegevuste määratlemine projektina loodusdirektiivi art 6 lõike 3 tähenduses

Asjakohase hindamise kohustus esineb loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 kohaselt kavade ja projektide suhtes, mis võivad omada olulist ebasoodsat mõju Natura 2000 aladele. Mõisteid tuleb Euroopa Kohtu praktika kohaselt tõlgendada laialt, isegi laiemalt kui KMH direktiivi¹ puhul². Euroopa Kohus on leidnud, et projektiks, mille mõjude hindamine võib olla nõutav, võib olla isegi selline tegevus, mille käigus ei sekkuta füüsiliselt (ennekõike ehitamisega) keskkonda, nt loomade karjatamine ja väetiste kasutamine.³ Teatavasti on KMH direktiivi art 1 lg 2 p a kohaselt projekt ehitiste või muude käitiste püstitamine või kavade teostamine, muu sekkumine looduskeskkonda ja maastikku, kaasa arvatud maavarade kaevandamine. Euroopa Kohus on KMH direktiivis käsitletud projekti mõistet tõlgendades selgitanud, et kuigi KMH direktiivist tulenev projekti mõiste on avar, piirdub see siiski keskkonna füüsiliste aspektide muutmisega. Seega, olgugi et KMH direktiivist tulenev projekti mõiste on avar, on see siiski kitsam kui loodusdirektiivi art 6 lg 3 kohane projekti mõiste.⁴

Euroopa Kohtu tõlgendusest tulenevalt saaks teatud tegevused seadusandja poolt Natura hindamise kohustusest täielikult vabastada vaid juhul, kui ilma igasuguse teadusliku kahtluseta puuduks vastavate tegevuste elluviimisel igasugune negatiivne mõju Natura 2000 aladele (ala kaitse-eesmärkidele). Seejuures tuleb hindamisel arvestada ka võimalikke kumulatiivseid mõjusid. Sedavõrd range künnis tähendab, et praktikas ei ole võimalik vähemalt üldkehtivates reeglites (Eesti kontekstis seaduse või üleriigiliselt kehtiva määrusega) välistada Natura hindamist ühegi kava või projekti suhtes, vaid sisuliselt igasugune inimtegevus võib teatud juhtudel olla Natura hindamise kohustusega tegevuseks. Nii näiteks rõhutatakse lahendis C-538/09, et ka väikesemahuline projekt võib avaldada keskkonnale olulist mõju, kui selle asupaiga keskkonnategurid, nagu nt loomastik, taimestik, maapind, vesi, kliima või kultuuriväärtused on vähimagi muutuse suhtes tundlikud. Seetõttu ei saa liikmesriik pidada enesestmõistetavaks, et tegevusvaldkonna ja konkreetsete ehitiste järgi määratletud kava- või projektikategooriad avaldavad juba määratlusest tulenevalt inimesele ja keskkonnale vähest mõju.⁵ Lahendis C-98/03 asub Euroopa Kohus seisukohale, et veekasutuse puhul, mille jaoks ei ole veeseadusest tulenevalt luba vaja, ei välista tõsiasi, et tegemist on vee kasutamisega väikeses koguses, seda, et see võib mõnel juhul tõenäoliselt avaldada erikaitsealale olulist mõju. Isegi kui oletada, et selline veekasutus ei avalda veekogumi seisundile olulist mõju, ei järeldu sellest, et see ei või ka naabruses asuvatele erikaitsealadele avaldada olulist mõju.⁶ Otsuses C-418/04 rõhutab Euroopa Kohus, et lirimaa väide justkui ei oleks vaja merikarbikasvatuse puhul keskkonnamõju hindamist läbi viia, sest need on väikesed ning nende mõju keskkonnale on piiratud, ei ole piisav põhjus kava või projekti mõju hindamata jätmiseks.⁷ Seega Euroopa Kohtu praktikat arvestades on kaheldav, kas on võimalik loetleda väiketegevusi, mille puhul saab tegevuse mõju Natura 2000 alale juba ette välistada.

Samaaegselt range ja madala künnise seadmisega on Euroopa Kohus tunnistanud, et on mõeldav, et teatud sarnase iseloomuga tegevuste mõju kindlal alal hinnatakse ette ära üldisema tegevuskava raames; samuti võib korduvat tegevust käsitleda ühe projektina.⁸ Lisaks võib olla võimalik kiirendada ja tõhustada eelhindamise protsessi, kasutades kriteeriumeid ja tööriistu, mille alusel välistada hindamise kohustus lähtudes projekti ning mõjutatava ala tunnustest (lähemalt p-2.3.).

Eeltoodust tulenevalt võib heaks praktikaks pidada selliseid lähenemisi, kus kava ja projekt on määratletud õigusaktides võimalikult laiaulatuslikult, st loetlemata konkreetseid tegevusi ja/või künniseid, millest alates on hindamine kohustuslik. Allpool mõned näited sellisest lähenemisest:

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta

² Euroopa Kohtu otsus asjas C-254/19 p-d 28-29.

³ Euroopa Kohtu otsus asjas C-293/17 ja C-294/17, p-d 60-73.

⁴ Euroopa Kohtu otsus asjas C-293/17 ja C-294/17, p 66.

⁵ Euroopa Kohtu otsus asjas C-538/09 p-d 55 ja 56.

⁶ Euroopa Kohtu otsus asjas C-98/03, p 44.

⁷ Euroopa Kohtu otsus asjas C-418/04, p 244.

⁸ Euroopa Kohtu otsus asjas C-293/17 ja C-294/17, p-d 76-104.

Soome õigus

Soomes reguleerib asjakohast hindamist looduskaitseseadus⁹ (*Luonnonsuojelulaki*), mis on loodusdirektiivi üle võtnud sisuliselt sõna-sõnalt. Seaduse § 65 nõuab asjakohast hindamist iga projekti või kava puhul, mis võiks omada olulist ebasoodsat mõju Natura 2000 alale.

Saksa õigus

Saksa õiguses reguleerib asjakohast hindamist keskvalitsuse tasandil föderaalne looduskaitseseadus¹⁰ (*Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege (Bundesnaturschutzgesetz - BNatSchG)*), mille § 34 lg 1 näeb samuti ette, et hindamise kohustus esineb iga projekti puhul, mis võib Natura 2000 alasid oluliselt ebasoodsalt mõjutada. Seaduse § 34 lg 6 viitab otsesõnu sellele, et mõjude hindamine hõlmab ka selliseid projekte, mille puhul ei pruugi esineda üldist loakohustust – sellisel juhul tuleb looduskaitseasutusi kavandatavast tegevusest teavitada.

Leidub ka näiteid teistsugustest lähenemistest, mille kooskõla loodusdirektiivi ja seda tõlgendava kohtupraktikaga võib pidada vaieldavaks. Näiteks Taani looduskaitseseadus¹¹ (*Naturbeskyttelsesloven*) (§ 19b) sätestab, et juhul, kui tegevusluba ja mõjude hindamine ei ole nõutav juba eriseaduste alusel, tuleb kohaliku omavalitsust teavitada seaduse lisa 2 loetletud tegevustest.¹² Selliste tegevuste hulka kuuluvad mh mitmed põllumajanduslikud tegevused, nt:

- (1) linnukaitsealadel mitmeaastaste taimede külvamine;
- (2) kadakate eemaldamine rohumaalt (kui see ei ole juba muude sätete alusel keelatud);
- (3) oluline ja kiire muudatus karjatamises, sh karjatamise või niitmise lõpetamine;
- (4) oluline muutus sõnnikukasutuses, sh mineraalväetiste asendamine sõnnikuga;

Lisaks on teatamiskohustus ka majandus- ja kutsetegevuse elluviimiseks vajalike rajatiste (sh teede) rajamise korral.

Käesoleva töö autorite hinnangul on ebausutav, et Taani õiguses on loa- või teavitamiskohustusega kaetud kõik inimtegevused, mis kas eraldiseisvana või koosmõjus teiste tegevustega võiks Natura 2000 võrgustiku alasid negatiivselt mõjutada. Seetõttu ei saa seda lähenemist pidada eelviidatud Euroopa Kohtu praktika valguses heaks praktikaks.

2.2 Väiketegevuste Natura hindamise korraldus olukorras, kus tavapäraselt puudub loakohustus

Natura hindamine on tavapäraselt osaks loa- või kooskõlastuse menetlusest. Samas ei piira loodusdirektiivi artikkel 6 lõige 3 hindamise kohustust vaid nende juhtudega, mil tegevuse jaoks on mõnest siseriiklikust aktist luba või kooskõlastus juba niikuinii nõutav. Sätte sõnastuse kohaselt tuleb pädevatelt asutustelt asjakohase hindamise (täishindamise) kohustuse olemasolul küsida nõusolekut. Samuti määratleb direktiiv tingimused, mille täitmise korral saab asutus vastava nõusoleku anda.

Samas ei anna direktiiv ega kohtupraktika ühest vastust selles osas, kes ja kuidas peaks algatama nn eelhindamise olukorras, kus tegevuseks ei ole vaja taotleda tegevusluba või nõusolekut või isegi riigiasutusi tegevusest teavitada. On ilmselge, et absoluutselt kõigi tegevuste, mille puhul võib tekkida teaduslikult põhjendatud kahtlused mõjudest Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärkidele (ka nt karjatamiskoormuse

⁹ Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096>

¹⁰ Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.gesetze-im-internet.de/bnatschg_2009/BJNR254210009.html

¹¹ Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2019/240>

¹² Põhimõttelise lähenemise poolest on regulatsioon võrreldav täna Eestis kehtiva hoiuala teatise regulatsiooniga.

muutmine, väetiste kasutamine) allutamine loakohustusele oleks seotud väga suure halduskoormusega ning seetõttu ebarealistlik.

Euroopa Komisjoni juhenddokumendis¹³ ei anta sellele küsimusele samuti selget vastust. Samas on selles välja toodud, et on oluline, et hindamiseks vajalik info oleks kättesaadav ja ajakohane. Autorite hinnangul viitab see, et eelhindamise võiks üldise loakohustuse puudumisel põhimõtteliselt vähemasti algatada omal initsiatiivil ka tegevust kavandav isik. Kahtluse korral on viimasel võimalik konsulteerida ka valdkonna eest vastutava haldusorganiga. Eesti õiguses viitab sellisele võimalusele ka KeHJS § 11 lg 12, mis näeb ette, et juba enne tegevusloa taotluse esitamist võib arendaja pöörduda otsustaja poole keskkonnamõju hindamise käigus esitatava teabe täpsustamiseks. Analoogia korras võiks väiketegevuse kavandaja samuti pöörduda Keskkonnaameti poole olukorras, kus peab võimalikuks, et vajalik oleks Natura hindamine.

Kui tegevust kavandav isik ei suuda (kas ise või Keskkonnaameti abiga) kõrvaldada teaduslikult põhjendatud kahtlusi selle kohta, et tegevus võiks mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärke, tuleks see lugeda loa- või teavitamiskohustusega tegevuseks.

Seega kokkuvõttes võib pidada heaks praktikaks lähenemist, kus riiklikud õigusaktid näevad ette täiendava teavitamise või loakohustuse selliste tegevuste suhtes, mille puhul esineb kahtlus, et tegevus võiks mõjutada Natura 2000 võrgustiku alade kaitse-eesmärke.

Selliste näidete hulka EL riikide hulgast kuuluvad taaskord Saksamaa ja Soome.

Saksa õigus

Saksamaa looduskaitseseaduse § 34 lg 6 sätestab, et kui projekti, mis võib kas eraldiseisvalt või koosmõjus teiste projektide või kavadega negatiivselt mõjutada Natura 2000 ala, elluviimiseks ei ole vaja muud luba või teavitust haldusorganitele, tuleb sellest teavitada loodus- ja maastikukaitse eest vastutavaid asutusi. Viimased võivad piirata projekti elluviimise aega või seada muid piiranguid, et tagada vastavus Natura 2000 alade kaitse reeglitele; kui seda ei ole võimalik saavutada, siis ka tegevuse keelata. Kui haldusorgan kuu aja jooksul ei sea piiranguid või ei keela tegevust, võib tegevusega alustada. Teavitamiskohustuse täitmata jätmise korral on vastavatel asutustel õigus tegevus peatada.

Kirjeldatud sätted viitavad üheselt sellele, et esmane kohustus välja selgitada, kas ka loa- ja teavitamiskohustusest üldjuhul vabastatud tegevusel võiks olla negatiivne mõju Natura 2000 ala kaitse-eesmärkidele, lasub tegevuse kavandajal, kes peab vastava kahtluse korral pädevat asutust omal initsiatiivil kavandatud tegevusest teavitama. Samas näeb seadus ette ka võimaluse sekkuda juhul, kui tegevusest ei teavitata, ent see võib siiski Natura 2000 ala kaitse-eesmärke kahjustada. Käesoleva töö autorite hinnangul tagab selline regulatsioon põhimõtteliselt hea tasakaalu ühelt poolt Euroopa Kohtu range tõlgenduse järgimise vajaduse ning teisalt halduskoormuse ülemäärase tõusu vahel.

Seega Saksamaa looduskaitseseaduse regulatsioon eeldab seda, et tegevuse elluviija peab esmalt ise hindama, kas tegevusel võib olla oluline ebasoodne mõju Natura 2000 ala kaitse-eesmärkidele. Teate esitamise korral saab haldusorgan omakorda kontrollida eelhindamise asjakohasust ning vajadusel algatada täishindamise. Seejuures juhime tähelepanu sellele, et täishindamist ei tule läbi viia, kui puuduvad kahtlused selles, et kavandatava tegevuse elluviimine võib kaasa tuua olulise keskkonnamõju. Seega ei saa välistada olukorda, kus haldusorgani poolse ettepaneku alusel muudetakse kavandatavat tegevust selliselt, et mõju Natura 2000 alale on välistatud. Asjakohase hindamise läbiviimise tulemusena on võimalik kavandada ka leevendusmeetmeid.

¹³ Komisjoni teatis Natura 2000 aladega seotud kavade ja projektide hindamine. Metoodilised suunised elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 sätete kohta

Ettertuttavalt väärIB märkimist, et Saksamaal aitab Natura 2000 alasid mõjutada võivate väiketegevuste kavandajatel oma kohustusi täita ka avalik andmebaas, mis kirjeldab erinevate tegevuste (sh väiketegevuste) võimalikke mõjusid (lähemalt selle kohta vt p 2.3.).

Soome õigus

Soome looduskaitseseaduse § 65b sätestab, et kui mingi meede (tegevus) võib kaasa tuua seaduse §-s 64a kirjeldatud tagajärje (oluline negatiivne mõju Natura 2000 ala kaitse-eesmärkidele) ning vastav tegevus ei ole juba loakohustuslik tegevus, tuleb sellest teavitada vastavat asutust (Majandusarengu, Transpordi ja Keskkonnakeskust) vähemalt 30 päeva enne tegevuse algust. Seaduse § 65c annab keskusele õiguse 30 päeva jooksul tegevus keelata või seda piirata, kusjuures enne otsuse tegemist peaks asutus proovima tegevust planeeriva isikuga läbi rääkida tegevuse Natura 2000 alasid mitte kahjustavate alternatiivide kasutamise osas.

Soome looduskaitseseaduse § 65 b kohase teavitamise korral järeldeb regulatsioonist, et tegevuse elluviija peab ise hindama seda, kas kavandatavast tegevusest on vajalik eraldi teada anda. Teatis peab sisaldama teavet meetme, selle rakendamise ja selle mõju kohta ala kaitse-eesmärkidele. Õigustloova aktiga võib ette näha täpsemad sätted teatise sisu kohta. Siin ei ole eraldi reguleeritud seda, kas lisaks teatises esitatud andmetele peab teavituse esitaja vajaduse korral läbi viima ka lubade ja projektide osas ettenähtud Natura hindamise. Looduskaitseseaduse § 65 c kohaselt on aga Majandusarengu, Transpordi ja Keskkonnakeskusel õigus 30 päeva jooksul tegevus keelata või seda piirata. Enne sellesisulise otsuse tegemist peab keskus proovima tegevust kavandava isikuga läbi rääkida tegevuse Natura 2000 alasid mitte kahjustavate alternatiivide kasutamise osas.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et absoluutselt kõigi tegevuste, mille puhul võib tekkida teaduslikult põhjendatud kahtlus mõjudest Natura 2000 võrgustiku kaitse-eesmärkidele, allutamine loakohustusele oleks seotud väga suure halduskoormusega. Teisalt nähtub Euroopa Kohtu lahenditest, et praktikas ei ole siiski võimalik täielikult välistada õigustloova akti tasandil Natura hindamist ühegi kavandatava tegevuse suhtes. Õigusaktiga saaks Natura hindamisest vabastada teatud tüüpi või suurusega tegevused vaid siis, kui nende ebasoodne mõju Natura alale on kahtlusteta välistatud ja ei sõltu konkreetse juhtumi asjaoludest.

Siinkohal võiks veel välja tuua, et Saksamaa lahendust (kuigi tegemist on kehtiva õigusega) on siiski Saksamaa erialases kirjanduses kritiseeritud. Mitmetel juhtudel on väidetud, et ka selline lahendus, kus eraisik peab nn väiketegevuste puhul ise otsustama haldusorgani teavitamise vajaduse, ei taga seda, et kõikidel vajalikel juhtudel Natura hindamine läbi viiakse. Seda seetõttu, et teatamiskohustus eeldab, et meetme rakendaja uurib omaalgatuslikult, kas on kahtlusi, et kavandatav meede avaldab ebasoodsat mõju Natura alale. Nii leiab S. Möckel, et on väga kaheldav, kas põllumehed, metsamehed, meelelahutusettevõtjad või ehitajad suudavad ja tahavad eelhinna ngut läbi viia objektiivselt ja looduskaitseiselt korrektselt.¹⁴ Seda enam, et teatamata jätmise eest Saksa õiguse kohaselt sanktsioon ei kohaldata. Seega on vaid õiguskindluse tagamine nende isikute jaoks argument kavandatavate meetmete ametliku mõjuhinnangu taotlemisele. Nimelt ütleb Saksamaa looduskaitseseaduse § 34 lg 6, et juhul, kui tegevuse elluviimist alustatakse ilma nõutava teatiseta, võib haldusorgan selle peatada. Saksamaal on erialases kirjanduses tehtud ka ettepanekuid teavitamiskohustusele lisaks kehtestada eraldi tegevusvaldkondade ja alade lõikes nimekiri, millistel juhtudel on olemas igal juhul teavitamise kohustus koos täiendavate erandite tegemise võimalusega haldusorgani poolt.¹⁵ Alternatiivselt on pakutud välja, et teavitamiskohustus kehtiks üksnes selliste tegevuste korral, mis leivad aset Natura 2000 alal või Natura 2000 alast teatud kaugusel (nt 200 m).¹⁶ See lähtub loogikast, et suurema mõjuga tegevused eeldavad juba niikuinii luba või registreeringut, mille käigus saab haldusorgan kaaluda Natura hindamise läbiviimise vajadust. Väiketegevused teatud kaugusel Natura alast aga sellele alale mõju ei saa avaldada. Kirjanduses kritiseeritakse ka Saksamaa looduskaitseseadusega haldusorganile sätestatud kuuajalise vastamise nõuet, sest selle aja jooksul ei pruugi haldusorganil olla võimalik asjakohast hindamist läbi viia.¹⁷ Konkreetsetelt

¹⁴ Möckel: Novellierungsbedarf beim BNatSchG aus ökologischer und europarechtlicher Sicht, ZUR 2017, 195.

¹⁵ Viide 1

¹⁶ Möckel, Die Novelle des Bundesnaturschutzgesetzes zum europäischen Gebiets- und Artenschutz - Darstellung und Bewertung, ZUR 2008 Heft 2, 57.

¹⁷ Viide 1, Möckel, Die Novelle des Bundesnaturschutzgesetzes zum europäischen Gebiets- und Artenschutz - Darstellung und Bewertung, ZUR 2008 Heft 2, 57.

põllumajandusest lähtuvate kahjulike mõjudega seoses on kirjanduses pakutud välja lahendus, et asjakohane hindamine viiakse läbi kaitsekorralduskava koostamisel (vastavalt Saksamaa looduskaitseseaduse § 32 lõikele 5) ning teatamismenetluses (vastavalt Saksamaa looduskaitseseaduse § 34 lõikele 6) juhitudakse (nii taotluse esitaja kui haldusorgani poolt) kaitsekorralduskava tingimustest.¹⁸

2.3 Asjakohase hindamise metoodika väiketegevuste puhul

2.3.1 Sissejuhatus

Euroopa Kohus korduvalt rõhutanud, et kava või projekti poolt kaitsealale avaldatava mõju asjakohase hindamise kohustuse ulatus tuleb kindlaks määrata kaitse-eesmärke silmas pidades. Üldiselt võib seega öelda, et Natura hindamise läbiviimist on võimalik lihtsustada ennekõike siis, kui aladel on selgelt defineeritud kaitse-eesmärgid, st on alapõhiselt paika pandud, millises seisundis liigid-elupaigad olema peaksid. Kui seda tehtud ei ole, muutub hindamine keeruliseks.

Lisaks nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et Natura hindamise sisu ja ulatus tuleb otsustada üksikjuhtumi asjaolude põhisel. Otsuste teatud määral automatiseerimine on küll võimalik, aga seda vaid siis, kui mõjud on kvantifitseeritavad-modelleeritavad. Praktikast on seda palju kasutatud just saasteainete välisõhku heitmise puhul. Samas ei ole põhimõtteliselt välistatud ka nt metsamajandamise mõjude modelleerimine, kui on võimalik teaduslikel andmetel põhinedes mudeleid ehitada.

2.3.2 Aja- ja ressursitõhusad lähenemised eelhindamisele

Vastavalt eelpool välja toodud infole, võiks loa- või teavitamiskohustuse puudumisel anda esialgse hinnangu sellele, kas tegevuse elluviimisega võib kaasneda mõju mõnele Natura 2000 ala kaitse-eesmärgile, tegevust kavandav isik. Kahtluse tekkimisel ja püsimisel tuleks sellest teavitada pädevat asutust (Eesti puhul Keskkonnaametit), kes saab läbi viia Natura eelhindamise ja otsustada täishindamise vajaduse üle. Olukorras, kus tegevuseks on niikuinii vaja Keskkonnaameti luba (nt metsateatiste puhul) või kooskõlastust (nt ehitustegevuse puhul), saab Keskkonnaamet eelhindamise läbi viia selles menetluses.

Arvestades sellega, et eelhindamise künnis on suhteliselt madal ning seega võib eelhindamise kohustusega üksiktegevusi olla praktikas palju, on peamiseks küsimuseks, kuidas eelhindamist võimalikult suurel määral optimeerida ja lihtsustada, tagades samas, et hindamine oleks samas kvaliteetne ning põhineks ajakohastel teaduslikel andmetel.

Heade praktikadena on võimalik veel esile tuua Lirimaa, Saksamaal ja Belgias kasutusele võetud praktikaid ja tööriistu.

Lirimaa

Lirimaa kasutatakse Natura eelhindamise läbiviimiseks nn **allikas-levikukanal-vastuvõtja** (ingl k *source-pathway-receptor*) mudelit. Mudeli eesmärk on standardiseerida Natura eelhindamisi. Selle dokumendi raames on välja töötatud hindaja jaoks ka eelhindamise läbiviimise põhjad. Juhend sisaldab veel erinevaid näiteid eelhindamise läbiviimise kohta. Juhendi kohaselt tuleb eelhindamise käigus üldjuhul alati välja selgitada kavandatud tegevusega seotud kolm parameetrit:

¹⁸ A. Hermann LL.M., K. Wiegmann (Öko-Institut e.V.), Instrumente und Maßnahmen zur Reduktion der Stickstoffüberschüsse, Darmstadt/Frankfurt: 2020, veebis: <https://www.oeko.de/fileadmin/oekodoc/Instrumente-und-Massnahmen-zur-Reduktion-der-Stickstoffueberschuesse.pdf>

- (1) allikas: kavandatud tegevuse tunnuste põhjal selgitatakse välja sellega kaasnevad otsesed (nt veeheide, elupaiga vähendamine) ja kaudsed mõjud (nt toitumisala vähenemine väljaspool Natura 2000 võrgustikku, kokkupõrkerisk, saakliigi pesitsuspaiga kadu);
- (2) leviku kanal: Natura 2000 võrgustiku alasid ja nende kaitse-eesmärke kavandatud tegevusega omavahel ühendavad tegurid, nt geograafiline lähedus, veekogud, õhk, inimeste viibimine (tundlike liikide puhul) või rändeteede häirimine/katkestamine;
- (3) vastuvõtja: liigid ja elupaigad, keda tegevus võib mõjutada, nende paiknemine, iseloom ja tundlikkus, samuti ökoloogilised tingimused, mis on vajalikud selleks, et saavutada või säilitada nende soodne kaitsestaatus (nt karpide ja kalade tundlikkus sette suhtes; nahkhiirte tundlikkus valguse ja müra suhtes, metsiste tundlikkuse metsakuivenduse ja -raiete suhtes).¹⁹

Vastuvõtjate tuvastamise ning iseloomustamise jaoks on lirmaal võimalik kasutada vastavat kaardirakendust **Appropriate Assessment GeoTool**.²⁰ GIS-süsteemis on võimalik määratleda tegevuse asukoht, selle mõjuulatus kas meetrites linnulennult või lähimat vooluveekogu arvestades alla- või ülesvoolu. Nende parameetrite põhjal annab rakendus nimekirja vastavas kauguses asuvatest linnu- ja loodusaladest, koos linkidega vastavaid alasid ja nende kaitse-eesmärke kirjeldavatele dokumentidele. Antud süsteem toetab andmekogumisprotsessi nii eelhindamise kui asjakohase hindamise etapis.

Metsandusvaldkonnas on lisaks eeltoodule kasutusel eraldi **infosüsteem iFORIS**. Selle tööpõhimõtteks on lihtsustada ja standardiseerida metsandusvaldkonna otsuste Natura eelhindamist. Andmebaasi kavandatud tegevuse ja selle asukoha sisestamise järel kuvatakse süsteemis 15 km raadiuses asuvad Natura 2000 alad.²¹ Võimalikke mõjutatavaid alasid on võimalik ka käsitsi lisada. Süsteemis tuleb seejärel vastutaval ametnikul vastata reale standardiseeritud küsimustele, tuvastamaks kas kavandatud tegevuse suhtes tuleb läbi viia täiemahuline hindamine. Sellest võib loobuda mõjude puudumise tõttu või kui tegevus tuleks keelata ilmselgelt ülemääraste mõjude tõttu. Süsteemis on mõnevõrra standardiseeritud ka põhjendusi, mis võiksid anda alust Natura hindamise algatamata jätmiseks (nt asjaolu, et Natura 2000 ala asub kavandatud tegevuse suhtes ülesvoolu ja seega ei saa veekeskonna kaudu mõjud selleni levida).²² Lisaks andmebaasile kui tehnilisele lahendusele on metsandusvaldkonnas lirmaal eelhindamise protsessi hõlbustamiseks koostatud ka teaduslikele andmetele tuginevad **täishindamist välistavad stsenaariumid** (*Screen Out Scenarios*) ehk kirjeldused tüüpilistest olukordadest, mil Natura täishindamist ei ole vaja projekti eraldiseisvana vaadates läbi viia (välistada ei saa siiski koosmõju).

Eraldi meetodikat kasutatakse **intensiivse loomakasvatuse käitistest lähtuva ammoniaagi- ja lämmastikuheitega seonduva mõju hindamiseks**. 2021. a loataotlejate jaoks koostatud juhenddokumendi²³ kohaselt tuleks eelhindamise käigus esmalt välja selgitada tundlike vastuvõtjate juures esinevad foontasemed, mille saab välja selgitada **vastava veebirakenduse (SCAIL)**²⁴ abil. Viimane modelleerib saasteainete kontsentratsioone, võttes aluseks nii kavandatava tegevuse andmed kui teadaolevad keskkonnaseisundi näitajad. Juhendi kohaselt tuleb täishindamine läbi viia kui:

¹⁹ Vt ka Office of the Planning Regulator. OPR Practice Note PN01. Appropriate Assessment Screening for Development Management. 2021, Dublin. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.opr.ie/wp-content/uploads/2021/03/9729-Office-of-the-Planning-Regulator-Appropriate-Assessment-Screening-booklet-15.pdf>

²⁰ Kättesaadav arvutivõrgus: <https://gis.epa.ie/EPAMaps/AAGeoTool>

²¹ 15 km raadius on standardiks, millele on viidatud juba lirimaa 2010. a koostatud Natura hindamise juhendis ning see on kujunenud praktikas vähemalt metsandusvaldkonnas valdavaks.

²² Andmebaasi on üksikasjalikult tutvustatud juhendis "Appropriate Assessment Procedure. Guidance Note & iFORIS SOP for DAFM Forestry Inspectors". Kättesaadav arvutivõrgus: <https://assets.gov.ie/96738/53daae4a-c38f-4e82-a903-df7abc6e2160.pdf>

²³ Environmental Protection Agency. Licence Application Guide. Assessment of the Impact of Ammonia and Nitrogen on Natura 2000 Sites from Intensive Agriculture Installations. Version 1.0, May 2021. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.epa.ie/publications/licensing--permitting/industrial/ied/Assessment-of-Impact-of--Ammonia-and-Nitrogen-on-Natura-sites-from-Intensive-Agriculture-Installations.pdf>

²⁴ Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.scaill.ceh.ac.uk/>

- (1) SCAIL-rakenduse abil tehtud modelleerimine näitab, et ammoniaagi kriitiline tase või lämmastiku kriitiline koormus (need on kindlaks määratud elupaigatüübi põhiselt) on ületatud;
- (2) tegevust kavandatakse Natura 2000 alal või 500 meetri kaugusel sellisest alast või
- (3) tegevust kavandatakse 10 km raadiuses eriti tundlikest Natura 2000 võrgustiku aladest (juhendis konkreetselt nimetatud).

SCAIL-rakenduse abil tehtud modelleerimine võib teatud juhtudel ka täishindamise välistada:

- (1) kui leevendusmeetmeid arvestamata on käitisega kaasneva saastekoormus mõjualas olevatele Natura 2000 aladele 0,3 kg N/ha/aastas või väiksem ning
- (2) käitise saastekoormus moodustab kuni 4% ammoniaagi kriitilisest tasemest ja kuni 5% lämmastiku kriitilisest koormusest sellistel aladel.

Saksamaa

Saksamaal on Natura eelhindamise hõlbustamiseks, tõhustamiseks ning samuti ühetaolise praktika kujundamiseks loodud Saksamaa looduskaitseameti (*Bundesamt für Naturschutz*) poolt andmebaas **FFH-VP-Info**.²⁵ Tegemist on andmebaasiga, mis koondab vastava ametiasutuse poolt läbi töötatud ja kontrollitud teaduskirjandusele tuginevat infot, mis peaks vastama Euroopa Kohtu poolt nõutavale standardile (parimad teadussaavutused). Andmebaasi infot saab kasutada projektide eelhindamiseks ja asjakohaseks hindamiseks.

Vastav andmebaas on mõeldud nii Natura alasid mõjutada võivate arendustegevuste kavandajatele kui ekspertidele ja otsusetegijatele. Arendustegevust kavandavate isikute jaoks sisaldab andmebaas esmalt loetelu **levinud projektitüüpide**st (kokku 140 tüüpi, mis on jagatud 19 rühma). Projektitüüpide hulka kuuluvad nt:

- (1) erinevad õhukaablid (eristatakse kõrgepingeline, keskpingeline ning muid õhukaableid);
- (2) telkimisalad jm laagriplatsid;
- (3) eri tüüpi projektid, mis seonduvad maanteedega ja tänavatega, sh eristatakse uute teede rajamist, sõiduradade lisamist, teepeenarde või sõiduradade laiendamist, teedega seotud taristu (nt teemaksu kogumise rajatised) rajamist, teehooldust (nt niitmine, puude eemaldamine, talihooldus);
- (4) intensiivne loomakasvatus;
- (5) väiksema mõjuga põllumajandustegevused, sh rohumaa üleskündmine, pestitsiidide kasutamine ja aedviljade kasvatamine.

Iga projektitüübi kohta on andmebaasis minimaalselt välja toodud selle projektitüübi puhul tüüpiliselt esinevad **mõjutegurid**. Andmebaasis on analüüsi koostamise ajal eristatud 36 erinevat mõjutegurit, mis on omakorda jagatud 9 rühma (nt maapinna katmine (täisehitamine), loodusliku elupaiga struktuuri või kasutuse muutmine, liikumistakistuse või lõksu tekitamine ja sellega kaasnev suremus, mittemateriaalsed ja materiaalsed mõjud (heited)). Iga projektitüübi puhul on kõigi mõjutegurite osas ära märgitud (3-astmelisel skaalal), kui sageli vastav mõjutegur projektiga kaasneda võib (0 – reeglina ei kaasne, 1 – vahel kaasnev (vaid teatud juhtudel, projekti iseloomust tulenevalt) või 2 – sageli kaasnev).

Teatud projektitüüpide puhul on andmebaasis esitatud ka lähem kirjeldus mõjutegurite esinemise tõenäosuse või olulisuse ning selle kohta, milliste kaudsete mõjudega tuleks eelhindamisel (ja täishindamisel) arvestada. Näiteks on sõiduteede laiendamisega seoses märgitud, et arvestada tuleb ka tee ehituse mõjudega (nt ehitusplatsi

²⁵ Kättesaadav arvutivõrgus: <https://ffh-vp-info.de/>

valgustamine, ehitustranspordi liiklemine, ehitusmaterjalide ladustusplatsidega) ning liiklusohutuse tagamise eesmärgil täiendava võsa ja puude eemaldamisega.

Näiteks turba kaevandamise osas on andmebaasi kohaselt:

- (1) sageli kaasnevateks mõjudeks mh loodusliku pinnase eemaldamine, hüdroloogiliste tingimuste muutmine ja müra;
- (2) vahel kaasnevateks mõjudeks tegevusega mh kaasneva liikumistakistus või lõksuefekt ja sellega kaasnev suremus, valgushäiringud ja võõrliikide sissetoomine või leviku laiendamine;
- (3) reeglina ei kaasne tegevusega mh elektromagnetilist või radioaktiivset kiirgust, raskemetallide heidet või lõhnahäiringut.

Telkimis- ja laagriplatsidega kaasneb:

- (1) sageli nt visuaalne häiring (inimeste liikumine), otsene taimestiku või biotoobitüübi muutmine;
- (2) vahel nt müra, hüdroloogiliste tingimuste muutmine ning pinnase (mullastiku) muutmine;
- (3) reeglina ei kaasne nt ehitistest tingitud barjääri- või lõksuefeki, orgaaniliste ühendite heidet ega vibratsiooni.

Tuvastades mõjutegurid, mis võivad ulatuda Natura 2000 aladeni ning seal kaitstavate liikide ja elupaigatüüpideni, annab andmebaas järgmisena võimaluse kontrollida, **millised mõjutegurid on milliste liikide ja elupaigatüüpide jaoks asjakohased ning millisel määral**. Vastavat osa andmebaasist peetakse selle loojate poolt kõige olulisemaks osaks, mis võimaldab viia läbi nii eelhindamise (ja otsustada täishindamise vajaduse üle) kui ka täishindamist läbi viia.

Eelhindamise seisukohalt on ennekõike oluline mõjutegurite olulisuse hinnang, mis on 4-astmeline (0 – reeglina ei ole asjakohane, 1 – vahel on asjakohane, 2 – reeglina asjakohane, 3 – reeglina asjakohane, eriti intensiivne mõju). Täishindamise vajadus puudub reeglina juhul, kui kõik kavandatud tegevuse mõjutegurid on kõigi mõjuulatuses olevate liikide ja elupaigatüüpide jaoks tasemetel 0 või 1. Samas on andmebaasi loojad rõhutanud, et välistus ei ole automaatne. Eriti mõjutegurite puhul, mis vastavad tasemele 1, tuleb siiski hinnata ka nn kumulatiivseid mõjusid.

Näiteks elupaigatüübi 91D0* (siirdesoo- ja rabametsad) puhul on:

- (1) reeglina asjakohane, eriti intensiivne mõju hüdroloogiliste ja hüdrodünaamiliste tingimuste muutmisel, elupaigatüübi katmisel ja lämmastiku- ja fosfaadiheitel;
- (2) reeglina asjakohane mõju nt otsesel taimestiku ja biotoobistruktuuride muutmisel, mullastiku ja pinnase muutmisel ning orgaaniliste ühendite heitel;
- (3) vahel asjakohane mõju nt põllumajandusliku, metsandusliku kasutuse intensiivistumisel, müra- ja valgushäiringutel.

Reeglina ei ole sellele elupaigatüübile asjakohast mõju nt elektromagnetilisel kiirgusel või elupaigatüübi säilimiseks vajaliku hoolduse/kasutuse lühiajalisel katkemisel.

Lisaks asjakohasuse hinnangule sisaldab andmebaas iga elupaigatüübi ja mõjufaktori kohta ka muid andmeid, mis on asjakohased täishindamisel.

Belgia

Belgias, täpsemalt Flandria piirkonnas on tegevuste Natura hindamise kohustuse väljaselgitamiseks kasutusel vastav veebitööriist.²⁶ Tööriist (sisuliselt automatiseeritud test) on mõeldud projekte kavandavatele isikutele, eesmärgiks on välja sõeluda juhtumid, mil negatiivne mõju Natura 2000 aladele puudub ning Natura täishindamist seega vaja läbi viia ei ole. Põhimõtteliselt on tegemist lahendusega, mis aitab vältida üleliigset halduskoormust just väiketegevuste puhul. Kui tegemist on loakohustusliku tegevusega, saab testi tulemused edastada otsusetegijale, kes saab negatiivse testi tulemuse põhjal lihtsamalt otsustada, kas Natura täishindamine on vajalik või ei. Veebitööriista abil on võimalik välja selgitada järgmised võimalikud mõjud:

- (1) välisõhu rikastamine toitainetega ja hapestumine;
- (2) põhjaveekogu eutrofeerumine, põhjavee koguse vähenemine või suurenemine, soolasuse muutumine ja hapestumine;
- (3) pinnavee eutrofeerumine, saastumine;
- (4) otsesed mõjud elupaikadele.

Samas ei asenda veebitööriist mitte igal juhul Natura eelhindamist, kuivõrd see ei võta arvesse kõiki võimalikke mõjusid, mis projektidega kaasneda võivad. Täpsemalt ei arvesta veebitööriist järgmiste mõjudega:

- (1) välisõhu saastumine;
- (2) pinnase eutrofeerumine, saastumine, hapestumine;
- (3) pinnavee hüdroloogilised muutused, soolasuse muutumine, hapestumine;
- (4) elupaikade killustamine;
- (5) konkreetsetele taime- ja loomaliikidele ja linnualadele avalduvat mõjudega;
- (6) kumulatiivsete mõjudega.

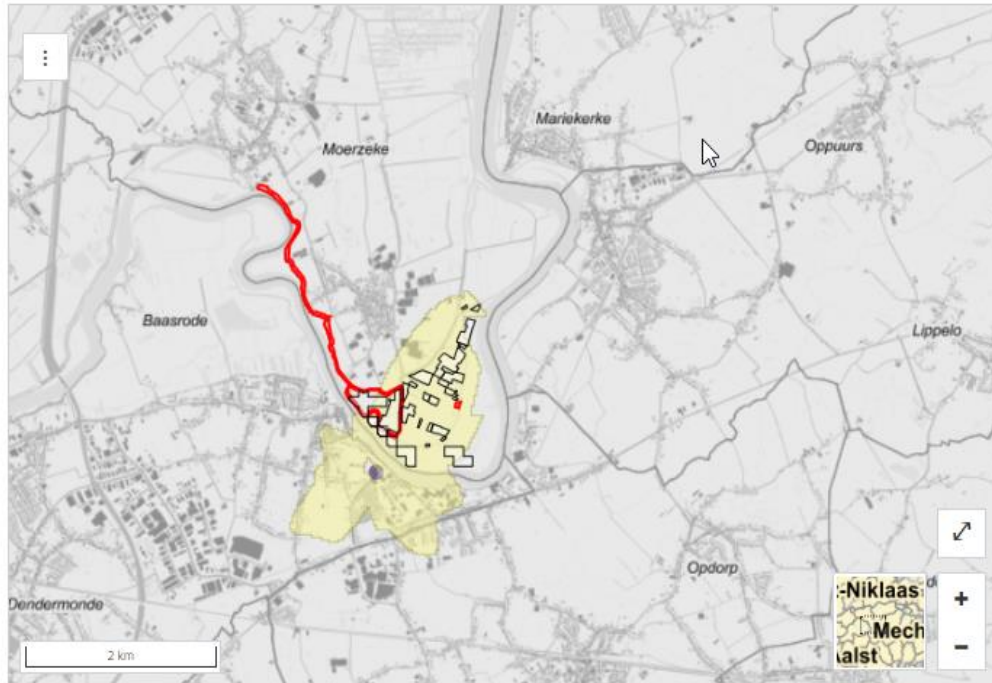
Veebitööriista põhiosaks olev test on samm-sammuline. Esmalt tuleb kaardil märkida tegevuse asukoht (polügoonina). Seejärel tuleb valida, millised tegevused on projekti osaks (nt põletusseade, põhjavee võtmine, lämmastikoksiidide, vääveldioksiidi või ammoniaagi õhuheide). Vastavalt valitud tegevustele tuleb täpsustada nende üksikasju (nt põletusseadme korstna kõrgus ja saasteainete heitkogused aastas). Seejärel arvutab rakendus automaatselt, kas tegevusel võib olla oluline mõju mõjupiirkonnas asuvatele Natura 2000 elupaigatüüpidele. Kui tegevuse olulist mõju ei saa selle vähesuse tõttu välistada, toob rakendus esile ka selle, millised elupaigatüübid ja millises asukohas võivad projektist mõjutatud olla.

Joonisel 1 on näide negatiivsest testi tulemusest – projektil võib olla oluline mõju saasteainete välisõhku heitmise tõttu.

²⁶ Kättesaadav arvutivõrgus: www.milieuinfo.be/voortoets

^ Eutrofiëring lucht X

Eutrofiëring via de lucht is de toename van de hoeveelheid voedingsstoffen in het milieu door stoffen die zich via de lucht verspreiden.

Gevoelige habitats

91E0_vn, 6510_hu, 6510

Gevoelige zoekzones

6230, 6510, 91E0, 3150

Nulcontourwaarde

0,12 kgN/(ha-jaar)

Habitattype

berekening nulcontour

6230

Joonis 1

Sarnaselt teistele veebirakendustele, mis aitavad vähemalt osaliselt eelhindamist automatiseerida, on süsteemi toimimise eelduseks ühelt poolt adekvaatne ülevaade mõjutatavast keskkonnast (foonist) ning teiselt poolt kvantifitseeritavate „taluvuspiiride“ määratlemine, mille ületamisel tuleb läbi viia täishindamine (kuna tegevuse mõjusid kaitse-eesmärkide saavutamisele ei saa välistada).

2.3.3 Aja- ja ressursitõhusad lähenemised täishindamisele, sh kumulatiivsete mõjude hindamisele

Saksamaa

Saksamaa õiguse kohaselt viib nii Natura eelhindamise kui ka täishindamise läbi loa andja kooskõlastades otsuse seaduses nimetatud haldusorganitega, kui tegevuseks on luba ette nähtud. Seadused siiski otsesõnu eraldiseisvalt eelhindamist ei reguleeri. Nii sätestab näiteks Saksamaa looduskaitseseaduse § 34 lg 1, et projekte tuleb enne nende lubamist või läbiviimist hinnata nende vastavuse osas Natura 2000 ala kaitse-eesmärkidele, kui need projektid üksi või koostoimes teiste projektide või plaanidega võivad kaasa tuua olulise ebasoodsa mõju Natura alale ning ei ole otseselt seotud ala haldamisega. Saksamaa seadus ei nimeta lisaks otsesõnu ka

hindamise läbiviijat, kuid Saksamaa looduskaitseseaduse § 34 lg 1 kolmanda lause kohaselt peab kavandatava tegevuse elluviija esitama vajalikud materjalid Natura hindamise läbiviimiseks. Natura hindamise läbiviimise eest vastutav asutus on see haldusorgan, kes peab otsustama projekti heakskiitmise üle. Isegi kui Saksamaa looduskaitseseaduse § 34 seda sõnaselgelt ei rõhuta, tuleneb sätte lõikest 6, et mõjuhinnangu läbiviimise eest vastutab asutus, kes peab vastavalt asjakohastele tehnilistele eeskirjadele otsustama vastava projekti heakskiitmise.²⁷ Hindamise läbiviimiseks ei ole Saksa õiguses ette nähtud konkreetseid reegleid. Siiski tuleb see läbi viia selliselt, et see annaks haldusorganile teabe, mida ta vajab, et tal oleks võimalik teha otsus projekti heakskiitmise kohta.²⁸

Alapunktis 2.3.2. kirjeldatud andmebaas **FFH-VP-Info** sisaldab lisaks andmetele selle kohta, millised mõjutegurid kaasnevad erinevate projektitüüpidega ning milliste liikide ja elupaigatüüpide jaoks millised mõjutegurid relevantssed on, ka muud täishindamise jaoks vajalikku infot. Täpsemalt sisaldab andmebaas iga liigi/elupaigatüübi ning seda mõjutada võiva mõjuteguri osas andmeid:

- (1) tundlikkuse ja mõjude ulatuse kohta;
- (2) taastumise võimekuse kohta;
- (3) mõjuhindamisel kasutatavate prognoosimeetodite kohta;
- (4) nn hindamistaseme kohta (häiringu tase, millest alates tuleb mõjutegurit täishindamisel arvestada);
- (5) nn olulisustaseme kohta (häiringu tase, mida reeglina ei tohiks lubada).

Vastavates küsimustes andmebaasis olevate kirjade kvaliteet ja usaldusväärsus on samuti välja toodud (kategooriad A-F).

Näiteks eelnimetatud elupaigatüübi 91D0* (siirdesoo- ja rabametsad) puhul on seoses hüdroloogiliste ja hüdrodünaamiliste tingimuste muutmise kui mõjuteguriga andmebaasis kokku 20 kirjet. Kirjete kvaliteet on tundlikkuse ja mõjude ulatuse osas ning elupaigatüübi taastumise võimekuse osas väga hea (kategooria A), samas hindamis- ja olulisustasemete kohta tuginevad kirjed teaduskirjanduses tehtud üksikutele viidetele selle või sarnaste elupaigatüüpide kohta (kategooria D) ning prognoosimeetodite kohta on saadaval vaid erialakirjanduses kinnitamata ekspertarvamusi (kategooria E).

Andmebaasi kirjed kujutavad endast lühikokkuvõtet teaduskirjandusest või eksperthinnangust, viidetega konkreetsetele teadusuuringutele. Eeltoodud näite²⁹ puhul on olulisustasemeid puudutavas kirjes esile toodud, näiteks et Rasper (2004) andmetel võib eeldada, et puittaimestik, mis on sõltuv põhjaveest, on oluliselt mõjutatud põhjaveetaseme alandamisest, kui see (a) on suurem kui 25 cm ja tegemist on vana puistuga (samal ajal on toodud konkreetssed puistu vanused, millest alates seda lugeda „vanaks“); (b) põhjaveetasel langetatakse järsult (rohkem kui 30 cm vegetatsiooniperioodi kohta); (c) põhjavett alandatakse allapoole samal ajal nimetatud puistu keskmise juurestiku sügavuse. Samas hoiatab kirje, et tegemist on allikaga, mis ei ole mõeldud konkreetsselt Natura hindamise jaoks ning seda tuleb igal üksikjuhtumil kriitiliselt hinnata. Abiks saab võtta Goebel (1996) andmed taimestikutüüpide sõltuvusest põhjaveest ning üleujutustest.

Lisaks FFH-VP-Info andmebaasile on Saksamaal välja töötatud meetodika, mis lihtsustab isendite suremusega seonduvate hinnangute andmist täishindamise etapis.³⁰ Meetodika kohaselt on liikide jaoks välja töötatud populatsiooni bioloogilise tundlikkuse indeks (9-astmeline indeks, mille aluseks on suremuse määr, liigi taastootmine, riikliku populatsiooni suurus ja selle trend). Teiseks on välja töötatud looduskaitse väärtuse

²⁷ Landmann/Rohmer UmweltR/Gellermann BNatSchG § 34 Rn. 16, veebis kättesaadav: https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fkomm%2Fflarokoumwr_96%2Fbnatschg%2Fcont%2Fflarokoumwr.bnatschg.p34.glc.glii.htm&anchor=Y-400-W-LAROKOUMWR-G-BNATSCHG-P-34-RN-16

²⁸ Samas.

²⁹ Kirjed täismahus kättesaadavad arvutivõrgus: https://ffh-vp-info.de/FFHVP/Lrt.jsp?m=2,0,8,9&button_ueber=true&wg=2&wid=9

³⁰ Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.bfn.de/sites/default/files/2021-09/Bernotat_Dierschke_2016.pdf

indeks (5-astmeline, kriteeriumiteks on üldine ohustatus, haruldus, liigi püsima jäämise perspektiiv ning riigi vastutus liigi säilimisel). Kahe kriteeriumi kombineerimisel saadakse liigi suremustundlikkuse indeks (MGI), mis annab selge indikatsiooni, kas juba mõne isendi hukkumist saab pidada oluliseks mõjuks või mitte (vt tabelit joonisel 2).

Tab. 20: Aggregation von Populationsökologischem Sensitivitäts-Index und Naturschutzfachlichem Wert-Index zum Mortalitäts-Gefährdungs-Index (MGI) für die Bedeutung anthropogener Mortalität.

	Naturschutzfachlicher Wert-Index (5-stufig)				
Populationsbiologischer Sensitivitäts-Index (9-stufig)	1 sehr hoch	2 hoch	3 mittel	4 gering	5 sehr gering
1 (extrem hoch)	I.1	I.2	I.3	II.4	II.5
2 (sehr hoch)	I.2	I.3	II.4	II.5	III.6
3 (hoch)	I.3	II.4	II.5	III.6	III.7
4 (relativ hoch)	II.4	II.5	III.6	III.7	IV.8
5 (mittel)	II.5	III.6	III.7	IV.8	IV.9
6 (relativ gering)	III.6	III.7	IV.8	IV.9	V.10
7 (gering)	III.7	IV.8	IV.9	V.10	V.11
8 (sehr gering)	IV.8	IV.9	V.10	V.11	VI.12
9 (extrem gering)	IV.9	V.10	V.11	VI.12	VI.13

Tab. 21: Klassen der Mortalitätsgefährdung nach MGI.

Klasse	I			II		III		IV		V		VI	
Unterklasse	I.1	I.2	I.3	II.4	II.5	III.6	III.7	IV.8	IV.9	V.10	V.11	VI.12	VI.13

Bedeutung der Mortalität von Individuen

sehr hoch hoch mittel mäßig gering sehr gering

Joonis 2

Järgnevalt on metoodikas MGI kombineeritud konkreetsete projektitüüpidega (ja nendele tüüpiliste hukkumisriskidega, mida hinnatakse 5-astmelisel skaalal), saades tulemuseks liikide suremustundlikkuse indeks konkreetse projektitüübi osas (vMGI) (vt tabelit joonisel 3).

Tab. 33: Muster-Matrix zur Ableitung der vorhabentypspezifischen Mortalitätsgefährdung.

		Einstufung des vorhabentypspezifischen Tötungsrisikos der Arten				
		1 sehr hoch	2 hoch	3 mittel	4 gering	5 sehr gering
Mortalitäts-Gefährdungs-Index (MGI) der Arten	I.1	A.1	A.2	A.3	A.4	B.5
	I.2	A.2	A.3	A.4	B.5	B.6
	I.3	A.3	A.4	B.5	B.6	C.7
	II.4	A.4	B.5	B.6	C.7	C.8
	II.5	B.5	B.6	C.7	C.8	C.9
	III.6	B.6	C.7	C.8	C.9	D.10
	III.7	C.7	C.8	C.9	D.10	D.11
	IV.8	C.8	C.9	D.10	D.11	D.12
	IV.9	C.9	D.10	D.11	D.12	E.13
	V.10	D.10	D.11	D.12	E.13	E.14
	V.11	D.11	D.12	E.13	E.14	E.15
	VI.12	D.12	E.13	E.14	E.15	E.16
	VI.13	E.13	E.14	E.15	E.16	E.17

Joonis 3

Täpsemalt on metoodikas kirjeldatud järgmisi projektitüübi- ja liigipõhiseid suremustundlikkuse juhtumeid:

- (1) lindude suremus õhuliinidega kokkupõrke tõttu;
- (2) lindude suremus õhuliinidelt elektrilöögi saamise tõttu;
- (3) lindude suremus teede ja sõidukitega kokkupõrke tõttu;
- (4) lindude suremus maismaal asuvate elektrituulikute tõttu;
- (5) nahkhiirte suremus teede ja sõidukitega kokkupõrke tõttu;
- (6) nahkhiirte suremus maismaal asuvate elektrituulikute tõttu.

Eelkirjeldatud indeksite kasutamine ei tähenda, et asukohapõhist mõju hindamist ei oleks vaja enam läbi viia – vastupidi, üksikjuhtumil tuleb jätkuvalt välja selgitada, kas ja kui suur hulk isendeid võiksid konkreetse projekti puhul hukkumisohtu sattuda. Samas on metoodika suureks tugevuseks loetud seda, et see võimaldab suremusrisi objektiivsemalt kvantifitseerida ja muuta sellega mõju hindamist läbipaistvamaks ja usaldusväärsemaks.

Holland

Hollandis on Natura 2000 elupaigatüüpide puhul üheks olulisimaks mõjuteguriks üleliigne lämmastikukoormus (NO_x ja NH_3 heide). Selleks, et tagada ühelt poolt (teaduspõhiselt) lämmastiku suhtes tundlike elupaigatüüpide soodsa seisundi saavutamine ning teiselt poolt Natura hindamise tõhus läbiviimine ka väiketegevuste jaoks (lämmastikuheite üheks oluliseks põhjustajaks on põllumajandus), on loodud veebirakendus Aerius. Veebirakendus koosneb mitmest osast, millest väiketegevuste täishindamise, sh kumulatiivsete mõjude hindamise seisukohast on olulisimaks Aerius Calculator³¹. See kalkulaator võimaldab osaliselt automatiseeritud otsustusprotsessi läbiviimist.

Veebirakendusse on võimalik kanda kavandatava lämmastikuheite allika (punkti või pindalalise allika) asukoha ning heitega seotud detailid. Seejärel arvutab rakendus (arvestades juba olemasolevat lämmastikukoormust ehk fooni) lämmastikukoormuse, mis projekti lisandumisel erinevatele Natura 2000 aladele ja elupaigatüüpide esinemiskohtadele avalduks. Arvutustäpsuseks on üks hektar – kogu riigi territoorium on rakenduse tarbeks jagatud vastava suurusega kuusnurkadeks. Iga lämmastiku suhtes tundlikku Natura 2000 elupaigatüüpi sisaldava hektari kohta välja arvutatud lämmastikukoormust võrreldakse vastava ala kriitilise koormustasemega. Otsustegemisel on määravaks, kui suur osa Natura 2000 elupaigatüüpide alast on selline, kus kriitilist koormustaset ei ületata.³²

Olemasolevat lämmastikukoormust ehk nn fooniandmed saadakse rakendusega Aerius Calculator seotud rakendusest Aerius Monitor. Käesoleval ajal kõige ajakohasem versioon (Aerius Monitor 2020) näitab lämmastikukoormust Natura 2000 aladel (kasutades taaskord hektari-suuruseid kuusnurki) aastatel 2017, 2018 ja 2030. Ajaloolised andmed (2017 ja 2018) on saadud kasutades konkreetsete heiteallikate heite leviku arvutustele (2017. a andmed), mida on aasta 2018 tulemuste saamiseks korrigeeritud (korrutatud läbi vastava koefitsiendiga) vastavalt koguheite muutumisele vastavates sektorites kogu riigi kohta.³³ Aasta 2030 andmed tuginevad riiklikku kliima- ja energeetikavaldkonna projektsioonile (2019. a versioonile). Saadud tulemusi kalibreeritakse ja korrigeeritakse omakorda tegelike mõõtmistulemuste põhjal, et modelleeritud tulemused vastaksid võimalikult suurel määral seirepunktides mõõdetud väärtustele (aluseks on võetud mõõtmistulemused

³¹ Kättesaadav arvutivõrgus: <https://calculator.aerius.nl/calculator/>

³² Metoodikat selgitavad lähemalt järgnevad veebilehed: <https://www.aerius.nl/nl/factsheets/bepalen-percentage-omgevingswaarde-stikstofbelasting/13-07-2021> ja <https://www.aerius.nl/nl/factsheets/onderscheid-hexagonen-met-en-zonder-naderende-overbelasting/15-10-2020>

³³ Lämmastikuheite andmed on koondatud riiklikkusse heiteregistrisse: <http://emissieregistratie.nl/erpubliek/bumper.nl.aspx>

vahemikus 2015-2019).³⁴ Kõiki Aerius-veebitööriistu uuendatakse ja ajakohastatakse uute mõõtmis- ja teaduslike andmete põhjal kord aastas.

2.3.4 Mitmete väiketegevuste mõjude ühine hindamine

Väiketegevuste mõju hindamise vajaduse osas vt ülal p 2.

Loodusdirektiivi art 6 lg 3 nõuab üldjuhul kavade ja projektide individuaalset hindamist. Samas on Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt mõeldav, et teatud sarnaste tegevuste mõju alal hinnatakse ette ära üldisema tegevuskava tasemel. Seda on Euroopa Kohus pidanud võimalikuks näiteks väetamise puhul.³⁵ Siiski tuleb ka sellisel juhul tagada seda, et konkreetne projekt ei avalda Natura 2000 ala terviklikkusele negatiivset mõju. Kohus rõhutab lahendis C 293/17 ja C 294/17 (p 101), et programmilise lähenemisviisiga kaasnev loodusdirektiivi art 6 lg-s 3 sätestatud Natura hindamine ja programmi rakendamise erinevad tingimused peavad olema teaduslikult usaldusväärsed, alles siis võib üksikprojektile üldise programmi koostamisel läbiviidud Natura hindamise alusel loa anda. Selline võimalus on aga kohtu hinnangul igal juhul piiratud, kui loodusliku elupaiga kaitsestaatus ei ole soodne.

Siinkohal tuleb arvestada ka Euroopa Kohtu praktikaga, mille kohaselt võib korduv tegevus olla käsitletav ühe projektina. Nii on kohus lahendis C-293/17 ja C-294/17 leidnud, et põllumajandusmaade regulaarne väetamine võib olla üks projektitegevus, kui see toimub samades kohtades ja samasugusel viisil. Mõõndes siiski, et arvestades aga ettevaatuspõhimõttega ei saa regulaarset väetamist, kui seda ei jätkata samades kohtades ja samal viisil käsitleda siiski ühe projektina loodusdirektiivi art 6 lg 3 tähenduses.

Mitmete tegevuste mõjude ühisel hindamisel on oluline arvestada ka kumulatiivse mõju võimalikkusega. Kumulatiivne mõju võib tuleneda arenduse (kava, projekt) järjestikustest, täiendavatest ja/või koosmõjudest, kui arendus lisandub muudele olemasolevatele, kavandatud ja/või mõistlike ootuste põhjal eeldatavatele arendustele.³⁶ Seega võib kumulatiivne mõju avalduda ka seetõttu, et arendamisel on mitu sama tüüpi projekti.

2.3.5 Kaasamine väiketegevuste mõju hindamisse

Loodusdirektiivis ei ole avalikkuse kaasamist Natura hindamisse selgesõnaliselt ette nähtud. Artikli 6 lõike 3 sõnastuse kohaselt tuleb seda teha ainult „vajaduse korral“.³⁷ Siiski Euroopa Kohtu seisukohast tulenevalt on asjaomasel üldsusel, sealhulgas tunnustatud valitsusvälistel keskkonnaorganisatsioonidel, õigus loamenetluses osaleda.³⁸ See õigus hõlmab eelkõige õigust „keskkonnaasjade otsustamise igas etapis tõhusalt osaleda“, esitades „kavandatava tegevuse kohta asjakohaseid kommentaare, teavet, analüüse ja arvamusi kirjalikult või avalikul arutelul või järelepärimisel, kus viibib taotleja, vajaduse järgi ka suuliselt“.³⁹

³⁴ Täpsemalt on metoodikat kirjeldatud veebilehel <https://www.aerius.nl/nl/factsheets/bepalen-depositie-natura-2000-gebieden/15-10-2020>

³⁵ Euroopa Kohtu otsust asjas C-293/17 ja C-294/17

³⁶ Metoodilised suunised, lk 43.

³⁷ Loodusdirektiivi art 6 lg 3 teise lause kohaselt annavad pädevad siseriiklikud asutused kavale või projektile kava või projekti tagajärgede hindamise järelduste alusel ning lõike 4 sätete kohaselt nõusoleku alles pärast seda, kui nad on kindlaks teinud, et see ei avalda asjaomase ala terviklikkusele negatiivset mõju, **ja teevad seda vajaduse korral pärast avaliku arvamuse saamist.**

³⁸ Euroopa Kohtu otsus asjas C-243/15, punkt 49

³⁹ Euroopa Kohtu otsus asjas C-243/15, punkt 46

3. NATURA HINDAMINE KAVADE PUHUL

3.1 Natura ala põhised temaatilised asjakohased hindamised

KSH direktiivi⁴⁰ art 3 lg 2 p b ütleb, et kui lõikest 3 ei tulene teisiti, hinnatakse kõigi nende kavade ja programmide keskkonnamõju, mille suhtes on peetud vajalikuks korraldada loodusdirektiivi kohane hindamine artikli 6 või 7 alusel seoses tõenäolise mõjuga asukohas. Seega, kui loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 kohaselt peab kava mõju hindama, siis tuleb KSH direktiivi kohaselt läbi viia ka keskkonnamõju strateegiline hindamine.

Holland

Üks näide, mille puhul on läbi viidud temaatiline asjakohane hindamine (seda küll mitmetel) Natura 2000 aladel ja mis on olnud aluseks edasiste projektide elluviimisel pärineb ülal tsiteeritud Euroopa Kohtu kohtuasjadest C-293/17 ja C-294/17. Siin oli Hollandis Natura 2000 aladel esineva liigse lämmastiksaaste probleemi lahendamiseks välja töötatud nn lämmastikuvastase võitluse programm aastateks 2015-2021. Selle eesmärk oli säilitada ja vajadusel taastada programmis loetletud Natura alad, et saavutada riigisisel tasandil soodne kaitsestaatus. Lisaks oli programmi eesmärk võimaldada neil aladel lämmastiksaastet tekitava majandustegevuse jätkamist ja arendamist. Programm põhines eeldusel, et lämmastiksaaste väheneb ning see annab võimaluse uueks majandustegevuseks. Iga Natura 2000 ala ja kindlaksmääratud elupaigatüüpide jaoks määrati hindamise teel kriitiline saastekoormus, mille ületamisel loeti, et esineb elupaiga kvaliteedi olulise kahjustamise oht. Seejuures analüüsiti programmis iga Natura 2000 ala eraldi, muuhulgas viidi läbi asjakohane hindamine loodusdirektiivi art 6 lg 3 tähenduses. Seda programmi (sh asjakohast hindamist) võis Hollandis kasutada lämmastiksaastet tekitavate tegevuste lubamiseks. Tegevuste lubamisel eristati kavandatava tegevuse puhul madalat saatekoormust, mille puhul luba ei olnud vaja. Alates kindlast künnisest oli vajalik teavitamise kohustus või loa saamise kohustus. Lämmastikusaaste hindamiseks ja arengu jälgimiseks töötati välja eraldi vahendid, sh tarkvara Aeries (vt selle kohta ka p 2.3.3.). Nagu ülal juba välja toodud peab Euroopa Kohus sellist asja põhimõtteliselt võimalikuks, aga ka sellisel juhul tuleb jätkuvalt tagada, et iga üksiku projekti puhul oleksid Natura hindamise reeglid täidetud. Olukorras, kus elupaigatüübi kaitse seisund on ebasoodne, siis on lubade väljastamise võimalused olemuslikult piiratud.

3.2 Strateegiliste planeerimisdokumentide strateegilise taseme ja Natura asjakohase hindamise puhul nõutava täpsusastme ühildamine

Loodusdirektiivi art 6 lg 3 ei näe kavade Natura hindamise puhul ette võrreldes projektide hindamisega mingisuguseid erisusi. Seega tuleb ka kavade puhul läbi viia eelhindamise ja asjakohase hindamise etapp. Seejuures ei piira loodusdirektiiv projekti mõistet konkreetsete kategooriatega. Sarnaselt projektidega on ainus määrav asjaolu on see, kas kava või projekt tõenäoliselt avaldab alale olulist mõju.⁴¹ On selge, et kavade mõju hindamise muudab keerulisemaks kavade abstraktsus. Selle tõttu on keeruline välistada kõiki mõistlikke kahtlusi kava võimaliku ebasoodsa mõju kohta. See asjaolu ei vabasta siiski Natura 2000 alale avalduva mõju hindamise kohustusest. Ka Riigikohus on selgitanud, et kava abstraktsus ei välista keskkonnamõju strateegilise hindamist ja Natura hindamise vajadust selle raames.⁴² Natura hindamine võib olla vajalik isegi sellisel strateegilisel kavandamisel, mille elluviimine eeldab omakorda täiendavat planeerimist.⁴³ Välistatud on üldjuhul vaid sellist laadi kavad, mis on olemuselt vaid poliitilised avaldused.⁴⁴

Komisjoni metoodilise juhise kohaselt võib mõne kava elemendi või komponendi puhul ebasoodne mõju ala terviklikkusele olla ebakindel või ei ole seda võimalik piisava usaldusväärsusega kindlaks teha. Sellised aspektid vajavad siiski täiendavat kaalumist. Paljud riiklikud strateegiad hõlmavad kavandatud suurinvesteeringuid näiteks

⁴⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/42/EÜ, teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta

⁴¹ Komisjoni teatis „Natura 2000 alade kaitsekorraldus. Elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sätted“, lk 35,

⁴² RKHKo 08.08.2018, 3-16-1472, p 39.

⁴³ Komisjoni teatis „Natura 2000 alade kaitsekorraldus. Elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sätted“, lk 37.

⁴⁴ Komisjoni teatis „Natura 2000 alade kaitsekorraldus. Elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sätted“, lk 38

uutesse veehoidlatesse või transpordikoridoridesse, mis võivad mõjutada Natura 2000 alasid, kuid mille täpne asukoht, ehitusprojekt või käitamise üksikasjad ei ole veel kindlaks määratud; selliseid elemente tuleb nõuetekohaselt hinnata projekti tasandil. Sellisel juhul tuleks asjaolu, et mõju puudumine on veel ebakindel, märkida hindamistulemustesse ning sellised kavade komponendid/elemendid peavad läbima asjakohase hindamise projekti tasandil.⁴⁵

lirimaal on välja töötatud juhend kavade ja projektide asjakohase hindamise kohta.⁴⁶ Juhendis antakse samm-sammuline teekaart Natura hindamise läbiviimiseks nii projektide kui ka kavade puhul. Seejuures ei ole kavade asjakohase hindamise ulatuse kindlaksmääramise juures põhjalikumalt selgitatud seda, millise ulatuse ja täpsuse astmega peab Natura hindamine olema. Juhend suunab tõlgendama loodusdirektiivi art 6 lg-s 3 nimetatud „asjakohast“ hindamist ning rõhutab, et arvestada tuleb üksikjuhtumi asjaoludega. Arvesse tuleb võtta Natura 2000 ala kaitse eesmärgid ja tundlikkust, hindamine peab olema piisava detailsusega arvestades samas plaani hierarhilist positsiooni võrreldes teiste plaanidega. Hinnatud peavad olema võimalikud mõjud Natura 2000 alade kaitse-eesmärkidele, võttes arvesse olemasolevaid tingimusi ja probleeme.⁴⁷ Kavade eelhindamise jaoks on lirimaal välja töötatud kavade eelhindamise juhend.⁴⁸ Natura alale avalduva eeldatava olulise mõju ja mõju ulatuse kindlaksmääramine peab baseeruma **allikas-levikukanal-vastuvõtja** riski hindamise mudelil (vt selle kohta täpsemalt p 2.3.2.).

Kavade strateegilise taseme ja asjakohase hindamise täpsusastme küsimusi avatakse mõningal määral Saksamaa Looduskaitseameti tellimisel koostatud analüüsis, mis käsitleb ühtlustamise võimalusi liigi- ja ala kaitsele suunatud hindamistes.⁴⁹ Selles leitakse, et kõrgema taseme planeerimisel võib uurimise sügavus olla väiksem kui projekti heakskiitmisel, kuivõrd planeerimine ise on piiratud ligikaudsete määratlustega. Seevastu kui kava puhul võetakse vastu lõplikke otsused, mis on edasises menetluses siduvad, peavad ka selle mõjud olema hinnatud sama detailselt kui projekti tasandil. Detailplaneeringu (*Bebauungsplan*) puhul peab aga üldiselt alati läbi viima täiemahulise hindamise.⁵⁰

⁴⁵ Komisjoni teatis Natura 2000 aladega seotud kavade ja projektide hindamine. Metoodilised suunised elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 sätete kohta, lk 60

⁴⁶ Kättesaadav arvutivõrgus (lirimaa juhenddokument):

https://www.npws.ie/sites/default/files/publications/pdf/NPWS_2009_AA_Guidance.pdf

⁴⁷ lirimaa juhenddokument, lk 54.

⁴⁸ Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.opr.ie/wp-content/uploads/2021/03/9729-Office-of-the-Planning-Regulator-Appropriate-Assessment-Screening-booklet-15.pdf>

⁴⁹ Wulfert et al. (2015): Standardisierungspotenzial in der arten- und gebietsschutzrechtlichen Prüfung. Kättesaadav arvutivõrgus: [Standardisierungspotenzial im Bereich der arten- und gebietsschutzrechtlichen Prüfung \(bfn.de\)](https://www.bfn.de/Standardisierungspotenzial-in-der-arten-und-gebietsschutzrechtlichen-Pruefung)

⁵⁰ Samas, lk 149.

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud juhenddokumendid

1. Komisjoni teatis Natura 2000 aladega seotud kavade ja projektide hindamine. Metoodilised suunised elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõigete 3 ja 4 sätete kohta.- Brüssel, 28.9.2021 C(2021) 6913. Kättesaadav arvutivõrgus: [ET.pdf \(europa.eu\)](#)
2. Komisjoni teatis „Natura 2000 alade kaitsekorraldus. Elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sätted“. - Brüssel, 21.11.2018 C(2018) 7621. Kättesaadav arvutivõrgus: [ET_art_6_guide_jun_2019.pdf \(europa.eu\)](#)
3. Wulfert et al. (2015): Standardisierungspotenzial in der arten- und gebietsschutzrechtlichen Prüfung. Kättesaadav arvutivõrgus: [Standardisierungspotenzial im Bereich der arten- und gebietsschutzrechtlichen Prüfung \(bfm.de\)](#)
4. Office of the Planning Regulator. OPR Practice Note PN01. Appropriate Assessment Screening for Development Management. 2021, Dublin. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.opr.ie/wp-content/uploads/2021/03/9729-Office-of-the-Planning-Regulator-Appropriate-Assessment-Screening-booklet-15.pdf>
5. Appropriate Assessment of Plans and Projects in Ireland. Guidance for Planning Authorities. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.npws.ie/sites/default/files/publications/pdf/NPWS_2009_AA_Guidance.pdf
6. Appropriate Assessment Procedure. Guidance Note & iFORIS SOP for DAFM Forestry Inspectors. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://assets.gov.ie/96738/53daae4a-c38f-4e82-a903-df7abc6e2160.pdf>
7. Environmental Protection Agency. Licence Application Guide. Assessment of the Impact of Ammonia and Nitrogen on Natura 2000 Sites from Intensive Agriculture Installations. Version 1.0, May 2021. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.epa.ie/publications/licensing--permitting/industrial/ied/Assessment-of-Impact-of--Ammonia-and-Nitrogen-on-Natura-sites-from-Intensive-Agriculture-Installations.pdf>
8. Hollandi veebirakenduse Aerius metoodikat selgitavad juhendid. Kättesaadavad arvutivõrgus: <https://www.aerius.nl/nl/factsheets/bepalen-percentage-omgevingswaarde-stikstofbelasting/13-07-2021> ja <https://www.aerius.nl/nl/factsheets/onderscheid-hexagonen-met-en-zonder-naderende-overbelasting/15-10-2020>

Kasutatud õigusaktid

9. Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta
10. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/42/EÜ, teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta
11. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta
12. Saksamaa looduskaitseseadus (*Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege (Bundesnaturschutzgesetz - BNatSchG)*), kättesaadav arvutivõrgus: Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.gesetze-im-internet.de/bnatschg_2009/BJNR254210009.html

13. Soome looduskaitseseadus (*Luonnonsuojelulaki*), *kättesaadav arvutivõrgus*: Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096>
14. Taani looduskaitseseadus ((*Naturbeskyttelsesloven*), Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2019/240>

Euroopa Kohtu ja Riigikohtu praktika

15. Euroopa Kohtu 7.11.2018 otsus asjas C-293/17 ja C-294/17 *Coöperatie Mobilisation for the Environment UA jt vs College van gedeputeerde staten van Limburg jt.*
16. Euroopa Kohtu 9.10.2020 otsus asjas C-254/19 *Friends of the Irish Environment Ltd vs An Bord Pleanála*
17. Euroopa Kohtu 26.05.2011 otsus asjas C-538/09 *Euroopa Komisjon vs Belgia Kuningriik*
18. Euroopa Kohtu 10.01.2006 otsus asjas C-98/03 *Euroopa Ühenduste Komisjon vs Saksamaa Liitvabariik*
19. Euroopa Kohtu 13.12.2007 otsus asjas C-418/04 *Euroopa Ühenduste Komisjon vs Iirimaa*
20. Euroopa Kohtu 8.11.2016 otsus asjas C-243/15 *Lesoochranárske zoskupenie VLK vs Obvodný úrad Trenčín*
21. RKHKo 08.08.2018, 3-16-1472

Andmebaasid

22. Belgia interaktiivne veebirakendus Natura hindamise kohustuse väljaselgitamiseks: <https://www.milieuinfo.be/voortoets/>
23. Hollandi riiklik heiteregister: <http://emissieregistratie.nl/erpubliek/bumper.nl.aspx>
24. Hollandi veebirakendus Aeries: www.aeries.nl
25. Iirimaa veebirakendus Appropriate Assessment GeoTool: <https://gis.epa.ie/EPAMaps/AAGeoTool>
26. Iirimaa veebirakendus SCAIL: <http://www.scail.ceh.ac.uk/>
27. Saksamaa Föderaalse looduskaitseameti infosüsteem FFH-VP-Info: BfN - FFH-VP-Info - Einführung